

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala (soudce zpravodaj) a soudců Josefa Fialy a Jana Filipa o ústavní stížnosti stěžovatele **P. B.**, zastoupeného JUDr. Martou Pauerovou, advokátkou, sídlem Václavské náměstí 831/21, Praha 1 – Nové Město, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. srpna 2020 č. j. 25 Co 219/2020-219, ve znění opravného usnesení ze dne 7. září 2020 č. j. 25 Co 219/2020-227, za účasti **Městského soudu v Praze**, jako účastníka řízení, a 1) nezletilé **E. B.** a 2) nezletilé **M. B.**, jako vedlejších účastnic řízení, obou zastoupených kolizním opatrovníkem Městskou částí Praha 3, sídlem Havlíčkovo náměstí 700/9, Praha 3 – Žižkov, takto:

- I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 3. srpna 2020 č. j. 25 Co 219/2020-219, ve znění opravného usnesení ze dne 7. září 2020 č. j. 25 Co 219/2020-227, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s principem rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a právem na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. srpna 2020 č. j. 25 Co 219/2020-219, ve znění opravného usnesení ze dne 7. září 2020 č. j. 25 Co 219/2020-227, se zrušuje.**

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí, přičemž tvrdí, že jím bylo porušeno základní právo zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti, z napadeného rozhodnutí a z vyžádaného spisu se podává, že usnesením ze dne 24. 6. 2020 č. j. 28 P 44/2012-209 Obvodní soud pro Prahu 3 (dále též „obvodní soud“) v řízení o návrhu matky na nahrazení souhlasu stěžovatele jako otce (dále též „otec“) s přestupem druhé vedlejší účastnice do základní školy a o změně úpravy poměrů vedlejších účastnic (dále jen „nezletilé“ nebo „nezletilé dcery“) rozhodl, že přenáší svoji místní příslušnost na Okresní soud v Mělníku (dále též „okresní soud“), kterému bude věc po právní moci tohoto usnesení postoupena (výrok I.) a dále rozhodl, že opatrovníkem nezletilých se pro účely řízení o přenesení místní příslušnosti ustanovuje

Městská část Praha 3 (výrok II.). V posuzované věci matka svůj návrh na přenesení místní příslušnosti odůvodnila tím, že nezletilé se převážně zdržují v obvodu tohoto soudu, na adrese matky, kde jsou společně s ní trvale hlášeny. Obvodní soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že základní školu obě nezletilé navštěvují v Praze 3, druhá vedlejší účastnice však v této škole není spokojená a chtěla by přejít do základní školy v místě bydliště, tedy ve V. S ohledem na uvedené dospěl obvodní soud k závěru o důvodnosti přenesení místní příslušnosti na Okresní soud v Mělníku, neboť je to v zájmu obou nezletilých.

3. Proti usnesení obvodního soudu podal stěžovatel odvolání. Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) napadeným usnesením uvedené usnesení obvodního soudu potvrdil. Městský soud přisvědčil obvodnímu soudu v tom, že při střídavé péči u obou nezletilých je v jejich zájmu, aby o návrhu matky, týkajícího se poměrů obou nezletilých rozhodoval okresní soud, přenesení místní příslušnosti je tedy v zájmu obou nezletilých. Městský soud dovedl, že s ohledem na skutečnost, že obě nezletilé byly svěřeny do střídavé péče obou rodičů, lze uvažovat o místní příslušnosti jak Okresního soudu v Mělníku, tak i Obvodního soudu pro Prahu 5, kde má bydliště otec a nezletilé u něj střídavě bydlí. Obvodní soud pro Prahu 5 však ve věci nezletilých doposud nerozhodoval, okresní soud již dříve rozhodoval, spis určitou dobu vedl a s poměry nezletilých byl obeznámen.

II.

Argumentace stěžovatele

4. V ústavní stížnosti stěžovatel namítá, že obě nezletilé jsou od roku 2013 ve střídavé péči obou rodičů, a proto mají své bydliště u každého z nich. Obvodní soud při svém rozhodování uvedenou skutečnost zcela pominul a vycházel pouze z tvrzení matky v jejím návrhu ze dne 17. 6. 2020 o tom, že obě nezletilé se převážně zdržují v obvodu okresního soudu a bydlí u matky. Otec nezletilých se tak o návrhu matky na přenesení místní příslušnosti a na změnu úpravy poměrů nezletilých dověděl až z doručeného rozhodnutí obvodního soudu. Stěžovatel tak nedostal příležitost vyjádřit se k záměru soudu o přenesení místní příslušnosti na okresní soud, a zejména pak k tomu, zda je takový postup soudu v zájmu nezletilých dcer. V uvedeném postupu soudu spatřuje stěžovatel porušení svého práva na soudní ochranu.

5. Stěžovatel poukazuje na to, že v odvolání namítal, že obvodní soud vycházel pouze z tvrzení matky a nezabýval se skutečností, že s ohledem na nařízenou střídavou výchovu mají nezletilé své bydliště jak na adrese matky ve V., tak na adrese otce v obvodu Prahy 5, když hlášení k trvalému pobytu není pro daný případ relevantní. Stěžovatel poukazuje na to, že matka často měnila svá bydliště, dříve bydlela i v obvodu Prahy 5. Obě nezletilé mají svého dětského lékaře i stomatologa v obvodu Prahy 5, druhá nezletilá měla ještě nedávno otcem zajištěnou v místě jeho bydliště hru na piano, první vedlejší účastnice chodila na potápění v Č. Otec dětem zajistil ve svém bydlišti návštěvu knihovny, kam dcery ještě nedávno pravidelně docházely. Otec se rovněž vyjádřil k tvrzení matky o tom, že sama druhá nezletilá chce chodit do školy ve V. Stěžovatel poukazuje na to, že celá rodina matky odjíždí ráno do Prahy, kde obě nezletilé navštěvují základní školu a jejich polorodý bratr navštěvuje v Praze mateřskou školu. V Praze také matka i její současný manžel pracují. Podle stěžovatele by nebylo vhodné, aby druhá vedlejší účastnice ve svých třinácti letech odcházela sama ráno z domova do školy a zbytek dne po skončení vyučování trávila opět sama do pozdních odpoledních hodin, kdy se celá rodina vrací domů, a kdy by ve svém věku byla bez dozoru. Změnou střídavé výchovy, na kterou jsou

dcery od útlého věku zvyklé, by došlo i ke zpřetrhání vytvořených vazeb s otcem a jeho rodinou. Již v minulosti po rozchodu rodičů matka nezletilé dcery proti otci ovlivňovala, což by mělo vyplývat z obsahu soudního spisu.

6. Městský soud podle stěžovatele pominul skutečnost, že okresní soud ve věci péče o nezletilé rozhodoval před dvanácti lety – v roce 2008. Od uvedené doby se obě nezletilé zdržují převážně v Praze, kde plní základní školní docházku, kde mají mimo otce a jeho matky a dalších příbuzných své přátele, své lékaře a přibližně do poloviny minulého roku i své aktivity. Je tedy v zájmu obou nezletilých, aby o jejich poměrech rozhodoval Obvodní soud pro Prahu 5, který si i prostřednictvím příslušného oddělení sociálně právní ochrany dětí opatří potřebné důkazy pro svá rozhodnutí. Stěžovatel dále poukazuje na to, že i působiště obou rodičů nezletilých je v Praze – matka má zde své zaměstnání, otec zde bydlí a pracuje, v případech nařízených soudních jednání by oba rodiče i obě nezletilé, pokud bude třeba zjistit jejich názor, dojížděli z Prahy k Okresnímu soudu v Mělníku.

III.

Vyjádření účastníků řízení

7. Pro posouzení důvodnosti podané ústavní stížnosti soudce zpravodaj zaslal podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnost k vyjádření všem účastníkům řízení.

8. Obvodní soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění usnesení tohoto soudu i na odůvodnění napadeného usnesení městského soudu. Podle obvodního soudu bylo v daném případě v důsledku pravomocného rozhodnutí o střídavé péči nezletilých možno uvažovat jak o místní příslušnosti okresního soudu, tak i Obvodního soudu pro Prahu 5. Z důvodů uvedených v odůvodnění usnesení obvodního soudu tento soud přenesl příslušnost na okresní soud. Obvodní soud poukázal na to, že stěžovatel byl řádně poučen o možnosti podání opravného prostředku, pro případ, že by s usnesením podepsaného soudu nesouhlasil. Této možnosti využil, v odvolání uvedl důvody nesouhlasu s rozhodnutími, kterými se městský soud zabýval, kdy opakovaně v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že lze uvažovat o místní příslušnosti Okresního soudu v Mělníku i Obvodního soudu pro Prahu 5, neboť nezletilé jsou ve střídavé péči rodičů, a vysvětlil, z jakého důvodu považuje závěr obvodního soudu o přenesení příslušnosti právě na Okresní soud v Mělníku za správný. Primární a jednoznačně v zájmu nezletilých by však mělo být rozhodnout s co největším urychlením ve věci samé.

9. Opatrovník nezletilých ve vyjádření uvedl, že obvodní soud měl při rozhodování o místní příslušnosti a k jejímu postoupení na výběr ze dvou místně příslušných soudů, a to Obvodního soudu pro Prahu 5 a Okresního soudu v Mělníku. Oba tyto soudy tak přicházely v úvahu při rozhodování o místní příslušnosti opatrovnického soudu. Obvodní soud zvolil Okresní soud v Mělníku. Opatrovník uvedl, že pro samotný výkon kolizního opatrovnictví je z hlediska hospodárnosti, účelnosti, dostupnosti informací, v zájmu nezletilých dětí vhodnější, aby k jednání před soudem došlo v místě, kde se rovněž nachází orgán sociálně-právní ochrany dětí místně příslušný podle místa trvalého pobytu nezletilých dětí (§ 61 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Trvalý pobyt mají nezletilé tohoto času v oblasti Mělnicka, kolizním opatrovníkem pro jednání soudu prvního stupně je tak příslušný orgán sociálně-právní ochrany v Kralupech nad Vltavou. Okresní soud v Mělníku již v minulosti o nezletilých dětech rozhodoval. Opatrovník dospěl k závěru, že přenesením příslušnosti soudu na Okresní soud v Mělníku nebude dotčeno otcovo právo na soudní

ochranu, právo na projednání nezávislým a nestranným soudem, právo na rovnost účastníků v soudním řízení ani právo na právního zástupce. Ústavní stížnost otce proto opatrovník vyhodnotil jako nedůvodnou.

10. Matka nezletilých se ve stanovené lhůtě k podané ústavní stížnosti nevyjádřila a plnou moc ke svému zastupování v řízení před Ústavním soudem nedoložila. Proto s ní Ústavní soud dále jako s vedlejší účastnicí nejednal.

11. Městský soud se ve stanovené lhůtě k podané ústavní stížnosti nevyjádřil.

12. Zasláná vyjádření obvodního soudu a opatrovníka nezletilých neobsahovala žádné nové, pro posouzení věci významné skutečnosti, a proto je Ústavní soud nezasílal ostatním účastníkům k vyjádření.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

V.

Vlastní posouzení ústavní stížnosti

14. Ústavní soud není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřisluší mu oprávnění vykonávat dozor nad rozhodovací činností obecných soudů. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím těchto orgánů porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele.

15. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, „superrevizní“ instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování obecných soudů; jeho úkolem je „toliko“ přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stiženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady přitom jde lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

16. Proces interpretace a aplikace podústavního práva pak bývá stižen takovouto kvalifikovanou vadou zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc,

nebo se dopustí – z hlediska řádně vedeného soudního řízení – neakceptovatelné „libovůle“, spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [nález ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471); všechna rozhodnutí jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>].

17. Ústavní soud po prostudování ústavní stížnosti a napadeného rozhodnutí dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

A) Obecná východiska pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

1) Zájem dítěte

18. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Rovněž Ústavní soud ve své judikatuře dlouhodobě zdůrazňuje nutnost zohlednění nejlepšího zájmu dítěte při jakékoli činnosti týkající se dítěte, včetně soudního rozhodování [viz např. nález ze dne 30. 6. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 23/02 (N 89/33 SbNU 353, 476/2004 Sb.); nález ze dne 8. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 15/09 (N 139/58 SbNU 141, 244/2010 Sb.), bod 29; nález ze dne 15. 10. 2014 sp. zn. IV. ÚS 3305/13; nález ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13 (N 110/73 SbNU 739); nález ze dne 13. 7. 2011 sp. zn. III. ÚS 3363/10 (N 131/62 SbNU 59); či nález ze dne 31. 12. 2018 sp. zn. II. ÚS 2344/18 (N 205/91 SbNU 611)].

19. Zásadu nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte Ústavní soud vykládá v souladu s postojem Výboru pro práva dítěte. Podle Výboru pro práva dítěte je „koncept nejlepšího zájmu dítěte flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním poměrům, situaci a potřebám. V rámci individuálních rozhodnutí musí být nejlepší zájem dítěte hodnocen a stanoven ve světle specifických okolností konkrétního dítěte.“ (srov. nález sp. zn. I. ÚS 1506/13, body 22-24). Z formulace, že nejlepší zájem dítěte musí být „předním hlediskem“, zároveň vyplývá, že nejde o hledisko jediné, které soudy v řízeních týkajících se dětí musí zvažovat, přičemž nejlepší zájem dítěte může být v konfliktu s oprávněnými zájmy ostatních osob (dalších dětí, rodičů atd.). Výbor pro práva dítěte proto uznává, že je nutný určitý stupeň flexibility v aplikaci tohoto principu a případné konflikty s jinými oprávněnými zájmy je třeba řešit případ od případu. Nejlepší zájem dítěte je tedy možno, ba dokonce nutno, vyvažovat s ostatními oprávněnými zájmy. Z jeho označení jako „přední hledisko“ však vyplývá, že nejlepší zájem dítěte má při vyvažování vysokou prioritu.

2) Rovnost účastníků řízení

20. Jedním z principů řádně vedeného soudního řízení, jejíž porušení by mohlo mít za následek porušení základního práva účastníka řízení, je zásada rovnosti účastníků řízení. Její normativní vyjádření lze nalézt v čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 96 odst. 1 Ústavy a obsahově jí odpovídá zásada rovnosti zbraní, která byla Evropským soudem pro lidská práva dovozena z čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Na úrovni podústavního práva jde pak především o § 18 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, ale

i o řadu dalších ustanovení tohoto zákona. Rovnost účastníků zaručuje každé procesní straně, že jí bude dána přiměřená možnost přednést svou záležitost, včetně důkazů, za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 10. 1993 ve věci *Dombo Beheer B. V. proti Nizozemsku*, č. 14448/88, bod 33).

21. Ústavní soud opakovaně judikoval, že zásada rovnosti účastníků v řízení zaručená čl. 37 odst. 3 Listiny je součástí práva na *spravedlivý proces* v širším slova smyslu, přičemž touto zásadou rozumí „rovnost zbraní, resp. rovnost příležitostí“. To znamená, že každé procesní straně by měla být dána přiměřená možnost přednést svou záležitost za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana. Podobně podle Evropského soudu pro lidská práva se rovností zbraní rozumí požadavek, aby každá ze stran řízení mohla obhajovat svou věc za podmínek, které ji, z pohledu řízení jako celku, podstatným způsobem neznevýhodňují vzhledem k protistraně. Cílem zásady rovnosti zbraní je pak dosažení „spravedlivé rovnováhy“ mezi stranami sporu [srov. např. náleze ze dne 28. 1. 2014 sp. zn. Pl. ÚS 49/10 (N 10/72 SbNU 111, 44/2014 Sb.); náleze ze dne 20. 8. 2014 sp. zn. I. ÚS 173/13 ve znění opravného usnesení ze dne 10. 9. 2014 sp. zn. I. ÚS 173/13 (N 156/74 SbNU 333); náleze ze dne 17. 12. 2019 sp. zn. II. ÚS 3524/19, body 16 a 17; náleze ze dne 25. 6. 2019 sp. zn. III. ÚS 743/19, bod 24; srov. též náleze ze dne 19. 1. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 16/09 (N 8/56 SbNU 69; 48/2010 Sb.) nebo náleze ze dne 23. 11. 2020 sp. zn. II. ÚS 2652/20].

22. Závěr o porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny či zásady rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny musí vždy vycházet z hodnocení řízení jako celku. Nestačí pouze konstatování pochybení v postupu obecných soudů, nýbrž je třeba hodnotit jeho dopad na celkový výsledek řízení. Vždy je nutno vážit povahu a intenzitu porušení procesních pravidel, tedy zda toto porušení zkrátilo jednotlivce na možnosti uplatňovat jednotlivá procesní práva a konat procesní úkony, jež by byly způsobilé přivodit mu příznivější rozhodnutí ve věci samé [srov. náleze ze dne 3. 3. 2009 sp. zn. II. ÚS 169/09 (N 43/52 SbNU 431), bod 17; náleze ze dne 25. 6. 2019 sp. zn. III. ÚS 743/19; náleze ze dne 25. 6. 2019 sp. zn. III. ÚS 743/19, bod 28; náleze ze dne 4. 6. 2019 sp. zn. IV. ÚS 802/19, body 19 a 20; náleze ze dne 23. 11. 2020 sp. zn. II. ÚS 2652/20].

3) Právo na zákonného soudce

23. Podle čl. 4 Ústavy jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci, tedy i pod ochranou soudů obecných. Je tedy jejich povinností, aby – se zřetelem ke konkrétní situaci – respektovaly i právo na soudní ochranu podle čl. 36 a násl. Listiny a spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy [srov. náleze ze dne 14. 5. 1997 sp. zn. I. ÚS 16/97 (N 52/8 SbNU 37)].

24. Podle čl. 38 odst. 1 Listiny nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Listina tím především zakazuje svévolné určování soudce. Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí [srov. např. náleze ze dne 17. 12. 1998 sp. zn. III. ÚS 200/98 (N 155/12 SbNU 423)] interpretoval obsah základního práva na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny v širším kontextu, neboť se jedná o zcela neopominutelnou podmínku řádného výkonu té části veřejné moci, která je soudům ústavně svěřena. Tento ústavní imperativ na jedné straně dotvácí a upevňuje soudcovskou nezávislost, na straně druhé pak představuje pro každého účastníka řízení

stejně cennou zárukou, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolány soudy a soudci podle předem daných zásad (procesních pravidel) [srov. náleze ze dne 27. 9. 2005 sp. zn. I. ÚS 93/99 (N 183/38 SbNU 463)].

B) Aplikace obecných východisek na posuzovaný případ

25. V posuzované věci stěžovatel v ústavní stížnosti namítá porušení svého práva na soudní ochranu v důsledku toho, že v řízení před obecnými soudy o nahrazení souhlasu otce s přestupem nezletilé do základní školy a o změně úpravy poměrů nezletilých mu soudy neposkytly možnost vyjádřit se k návrhu matky na přenesení místní příslušnosti soudu, zejména pak k tomu, zda je takový postup soudu v zájmu nezletilých.

26. Podle § 4 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), je pro řízení příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak. Podle § 467 odst. 1 z. ř. s. je pro řízení ve věcech péče soudu o nezletilé příslušný obecný soud nezletilého dítěte. Podle § 4 odst. 2 z. ř. s. je obecným soudem nezletilého účastníka, který není plně svéprávný (dále jen „nezletilý“), soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště.

27. V § 5 větě první z. ř. s., se uvádí, že změní-li se v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věcech opatrovnických a v řízení o svéprávnosti okolnosti, podle nichž se posuzuje příslušnost, může příslušný soud přenést svoji příslušnost na jiný soud, je-li to v zájmu nezletilého, opatrovance nebo osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje.

28. K přenesení místní příslušnosti tedy může dojít za kumulativního naplnění dvou předpokladů:

29. Za první, dojde-li ke změně okolností, podle nichž se posuzuje místní příslušnost. Skutečnosti rozhodné pro určení místní příslušnosti se ve všech druzích řízení, v nichž může dojít k přenesení místní příslušnosti, odvíjejí od bydliště osoby, které se řízení týká. V řízení ve věcech péče soudu o nezletilé tak bude změna podle § 5 z. ř. s., spočívat ve změně bydliště nezletilého (§ 4 odst. 1 ve spojení s § 467 odst. 1 z. ř. s.).

30. Za druhé, přenesení místní příslušnosti je v zájmu nezletilého. Ve věcech péče soudu o nezletilé judikatura dospěla k závěru, že „zájem dítěte jednak dochází naplnění v požadavku, aby o jeho poměrech rozhodoval soud, který k tomu má nejlepší podmínky a jednak slouží jako korektiv, který – i když by jinak byly dány místní souvislosti – ponechává soudu prostor pro uvážení, který soud věc projedná a rozhodne. Při posuzování zájmu dítěte se vychází mj. z Úmluvy o právech dítěte. Nejlepší zájem dítěte v procesním významu zahrnuje rozhodovací činnost soudu, která v konkurenci často protichůdných zájmů účastníků řízení zvažuje a přední význam přiznává zjištěnému zájmu dítěte s cílem dosáhnout pro dítě stabilního a dlouhodobého řešení (č. 102/12 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) (srov. Lavický, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 25).

31. Rozhodne-li soud o přenesení příslušnosti, aniž by byly splněny podmínky podle § 5 z. ř. s., poruší tím právo na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny, podle kterého nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (zákaz odnětí zákonnému soudci). Přestože je ústavní imperativ, podle něhož „nikdo nesmí být odňat svému zákonnému

soudci“, ochranou především proti libovolnému či účelovému obsazení jednajícího soudu *ad hoc* (viz nálezy sp. zn. III. ÚS 200/98), je třeba jej uplatnit i při svévolném přenesení příslušnosti.

32. Ačkoliv to § 5 z. ř. s. výslovně nestanoví, z práva na soudní ochranu lze dovodit povinnost soudu seznámit účastníky se záměrem přenést místní příslušnost a dát jim příležitost vyjádřit se k takovému postupu. Vyjádření účastníků pak bude důležitým podkladem pro posouzení otázky, zda přenesení příslušnosti skutečně je v zájmu nezletilého, posuzovaného či opatrovance, nebo nikoliv (srov. Lavický, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 25).

33. Povinnost soudu seznámit účastníky se záměrem přenést místní příslušnost a dát jim příležitost vyjádřit se k takovému postupu, vychází z toho, že soud musí zvážit vhodnost a účelnost takového opatření s ohledem na konkrétní okolnosti případu. Příkladem takové okolnosti může být například dosavadní vývoj řízení, který zřetelně naznačuje, že ostatní účastníci zaujmají k argumentům uváděným v návrhu nesouhlasný postoj a odlišně je právně a skutkově hodnotí. Je třeba připomenout, že vytvoření prostoru pro účastníka řízení účinně uplatnit námitky a argumenty, které jsou způsobily ovlivnit rozhodování soudu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat, je jedním ze základních požadavků vyplývajících z práva na soudní ochranu. Tento požadavek lze vztáhnout na jakékoli rozhodování, jímž jsou dotčena subjektivní práva a povinnosti účastníků řízení [např. nálezy ze dne 8. 7. 2008 sp. zn. II. ÚS 1374/08 (N 128/50 SbNU 125) či nálezy ze dne 1. 9. 2011 sp. zn. II. ÚS 781/10 (N 147/62 SbNU 269), srov. obdobně nálezy ze dne 25. 1. 2007 sp. zn. III. ÚS 639/06 (N 15/44 SbNU 193)].

34. Se zřetelem k výše uvedenému lze tedy uzavřít, že z práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 38 odst. 1 Listiny lze dovodit povinnost soudu seznámit účastníky se záměrem soudu přenést místní příslušnost a dát jim příležitost vyjádřit se k takovému postupu, neboť vyjádření účastníků bude důležitým podkladem pro posouzení otázky, zda přenesení příslušnosti skutečně je v zájmu nezletilého.

35. V posuzované věci obvodní soud uvedenému požadavku nedostál a stěžovatele s návrhem matky na přenesení místní příslušnosti neseznámil a nedal tak stěžovateli příležitost, aby se k zamýšlenému postupu soudu vyjádřil, a sice zejména k tomu, zda je takový postup soudu v zájmu obou nezletilých. Obvodní soud tak vycházel pouze z údajů sdělených matkou. Tím obvodní soud stěžovateli znemožnil vznést protiargumenty a hájit tak své stanovisko k možnému přenesení místní příslušnosti, byť bylo z okolností konkrétní věci zřejmé, že zaujímá k argumentům uváděným matkou nesouhlasný postoj a odlišně je právně a skutkově hodnotí [srov. nálezy ze dne 19. 9. 2017 sp. zn. II. ÚS 1831/17 (N 176/86 SbNU 811)], čímž porušil i princip rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny. Uvedený nedostatek nezhojil ani městský soud, ačkoli stěžovatel tyto námitky ve svém odvolání uplatnil. Městský soud však na uvedenou námitku stěžovatele nereagoval. Vyjádření stěžovatele přitom bylo důležitým podkladem pro posouzení otázky, zda přenesení místní příslušnosti skutečně je v zájmu obou nezletilých.

36. Pro úplnost je nutno uvést, že prostor k vyjádření se k návrhu matky na přenesení místní příslušnosti neměl ani opatrovník nezletilých, když obvodní soud oběma nezletilým ustanovil opatrovníkem Městskou část Praha 3 pro účely řízení o přenesení

místní příslušnosti až samotným usnesením, kterým o přenesení místní příslušnosti rozhodl. Tím nebyla ani opatrovníkovi jako zástupci nezletilých dána možnost se v řízení o přenesení místní příslušnosti vyjádřit, zda je uvedený postup soudu v zájmu nezletilých, a možnost vyjádřit se k soudem zvažovanému přenesení místní příslušnosti konečně neměly ani samotné nezletilé, kterým bylo v době řízení před obvodním soudem necelých patnáct a třináct let, tedy s ohledem na svůj věk se vyjádřit mohly, byly-li by soudem vyzvány.

37. Dále je vhodné uvést, že matka podala návrh ve věci úpravy poměrů k nezletilým u Obvodního soudu pro Prahu 3, ačkoli tak měla učinit u Obvodního soudu pro Prahu 5, když podle § 4 odst. 1 z. ř. s. je pro řízení příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li tento zákon jinak, a podle § 467 odst. 1 z. ř. s. je pro řízení ve věcech péče soudu o nezletilé příslušný obecný soud nezletilého dítěte.

38. Ústavní soud konstatuje, že v posuzované věci obvodní soud rozhodl o přenesení místní příslušnosti, aniž by stěžovateli byla dána možnost se s podaným návrhem matky seznámit a vyjádřit se k němu, přičemž nešlo o pochybení, jež by bylo zjevně bezvýznamné z hlediska výsledku řízení. Uvedený nedostatek nenapravit ani městský soud, ačkoli stěžovatel tyto skutečnosti ve svém odvolání namítal. Vadnou interpretací a aplikací podústavního práva, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, tak soudy porušily základní právo stěžovatele, jakož i obou nezletilých, na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 1 Listiny.

VI. Závěr

39. Z výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že napadenými rozhodnutími bylo porušeno základní právo stěžovatele, jakož i obou nezletilých, na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a dále byl porušen princip rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny a právo na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadené rozhodnutí městského soudu zrušil. Ke zrušení pouze druhostupňového rozhodnutí Ústavní soud přistoupil z důvodu vázanosti návrhem (petitem) formulovaným stěžovatelem v ústavní stížnosti.

40. Ústavní soud o ústavní stížnosti rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť dospěl k závěru, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. února 2021

Pavel Šámal
předseda senátu